

loške discipline autor pokazuje, koja joj je zadaća, njen pojam i povjest dotične discipline i njenu metodu, nutarnju njenu vrijednost i njezin položaj i odnošaj spram cijelokupne teologije.

Na koncu knjige dodano je vrsno osobno i stvarno kazalo, koje vrlo olakoćuje uporabu ove knjige.

To djelo imade lijepih prednosti. Ono je plod dugogodišnjeg iskustva piščevog, stoga je i pisano tako temeljito i lako shvatljivo, a u doktrinalnom je pogledu besprikorno. Osobito valja još napomenuti, da je pisac svakom ovećem poglavlju dodao najbolju stručnu literaturu, što će biti osobito drago onomu, koji se pojedinim pitanjem opširnije kani baviti.

Preporučujemo svima, a osobito bogoslovima za studij tu knjigu, jer će tako dobiti uvid u nutarnji savez i grupiranje teoloških pojedinih struka i dublje shvatanje cjelokupne teologije i pojedinih grana njenih.

E. L.

J. Donat S. I.: Die Freiheit der Wissenschaft. Ein Gang durch das moderne Geistesleben. Innsbruck, Rauch, 1910. strana XII + 494, cijena K 4.80.

To je djelo osobito važno, jer obraguje jedno od najaktuelnijih problema — naime pitanje o slobodi znanosti.

U prvom poglavlju (str. 1—64.) oznaćuje Donat, u ćem sastoji kršćansko, a u ćem moderno shvaćanje o slobodi znanosti. Ono traži, da se ukloni svaka neopravdana zapreka i sve, što na nedozvoljen naćin prijeći istraživati istinu i priznati se k onomu, što se je kao istina

spoznalo. Ono veže znanost na istinu (zakoni mišljenja i ćinjenice) i obvezuje istraživaoća k poslušnosti spram onih aukteriteta, koji nisu protivni istini, te imadu pravo na tom polju davati zakone — a osobito spram aukteriteta božjega. A moderno je shvatanje za slobodu bez granica i bez svakog aukteriteta. Jedina je norma vlastita uvigjavnost i vlastito ćuvstvo istine. Ta se razlika, kako pisac pravom kaže, temelji na svjetovnom naziranju. Kršćanstvo vidi u ćovjeku stvoreno i ogranićeno biće, koje je podvrženo višim zakonima i koje je vezano raznim obzirima. Doćim je liberalno svjetovno naziranje zadnja pretpostavka za absolutnu slobodu u znanosti, doćim je blićnja pretpostavka moderni subjektivizam i skepticizam. Ćsvjedoćenje, da imade samo relativnih i osobnih istina, mora do toga dovesti, da se individualni „ja“ proglasi zadnjom normom u svim pitanjima spoznaje.

Drugo poglavlje (strana 65—271) nosi naslov „sloboda istraživanja i vjera“. Donat ovdje brani kršć. shvatanje, po kojem vjera istraživanju znanosti stavlja ćvrstu granicu. U pojedinom toćno razlaže, u koliko vjera veže istraživanje i ispituje, da li poslušnost u vjeri zaista štetno djeluje na znanost. Opširnim historijskim istraživanjem dolazi do rezultata, da vjera tijekom historije nije sprećavala napredak znanosti. Tom je zgodom dosta opširni govor o silabu, osudi modernizma, indeksu, o Galileju i Galilejovom procesu i Koperniku. Zatim pokazuje, kako su najveći umovi i istraživaoći prvoga reda stajali uz kršć. svjetovno naziranje i time pobije

frazu, koja tvrdi, da su vjera i znanost u protuslovlju.

U trećem poglavlju (str. 272—360) suprotstavlja kršć. stanovništvu „liberalnu slobodu u istraživanju“. Absolutna sloboda u istraživanju bez norme ne služi znanosti na spasenje, nego vodi upravo na najvažnijim područjima do anarhije u duševnom životu i do skepticizma. Ujedno tvrdi, da liberalna sloboda u istraživanju zaista nije ono, zašto se izdaje, naime absolutno bez svake pretpostavke (absolute Voraussetzungslosigkeit). Ona pretpostavlja i zauzeta je za stalne negativne dogme. Ona proizlazi od neispitanih i nedokazanih aksioma, da je to, što vjera uči, neistinito.

U četvrtom poglavlju (str. 361—453) govori autor „o slobodi nauke“. Moderna znanost i tu poznaje samo jednu ogradu — vlastito osvjedočenje, dočim Donat dokazuje, da se na tom području imaju granice još uže povući nego kod slobode u istraživanju. Što kao privatni nazor može biti bez štete, može kao javna nauka nanijeti veliku štetu. Stoga obzir spram dobrobiti bližnjega traži, da se učitelju ne da absolutna sloboda u naučavanju. On doduše ne treba govoriti proti svom osvjedočenju, ali takogjer nema svaki svoj privatni nazor javno predavati, a pogotovo ne mladeži, koja nije u stanju stvar prosuditi.

U petom poglavlju (str. 454—484) autor protiv raznim napadajima dokazuje, da je teologija znanost i opravdava teološke fakultete.

Na svršetku (str. 484—487) govori u kratko o zakonu i slobodi.

Pisac u ovom djelu pokazuje,

da mu je vrlo dobro poznat moderni duševni život, što možemo i zaključivati iz bogate literature, koju u opaskama navagja. Svakako je velika zasluga autora, da nam je otkrio moderno shvatanje o slobodi znanosti. Živi i lijepi stil zasluguje čitanje toga djela. Tko hoće, da se temeljito informira o tom savremenom problemu, o kojem se svaki čas nešto čuje ili čita, neka posegne za ovom knjigom. E. L.

J. Belser; *Der zweite Brief des Apostel Paulus an die Korinther*. Freiburg u. Wien, Herder, 1910. str. VII 382, cijena K 8.40.

Belser počinje s izdavanjem komentara II. Cor. prije nego što je izdao komentar I. Cor. Ali on sam navagja razlog, koji ga je na to potaknuo. U uvodu (str. V.) kaže: „Što me je u prvom redu potaklo, da publiciram ovaj komentar? Tijekom prošle godine izašla su tumačenja toga lista, jedno od konservativnoga Bachmanna u Zahnovoj zbirci, drugo, u udžbeniku za novi zavjet, od Lietzmanna, koji pripada kritičkom smjeru. Oba učenjaka polaze kod toga s historijske pretpostavke, koja svakako nije ispravna; obojica zastupaju hipotezu glede megjuputa izmegju I. i II., hipotezu, koju je doduše i autor toga komentara pred mnogo godina branio, ali, kako je sam već davno spoznao, bez dovoljih razloga. Tko sa spomenitog ishodišta list tumači, može u razlaganju sadržaja u cijelosti nešto vrsna stvoriti, tumačenje važnih odsjeka ne može uspjeti i to znači onda bitni nedostatak.“

U uvodu (str. 1—28) Belser ponajprije govori o postanku II. po-